

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.2.17>

## ROZSZERZENIE PRAW I SZANS KOBIET W KONTEKŚCIE PRZEZWYCIĘŻANIA DYSKRYMINACJI

**Oleksandra Golub**

*aspirantka Instytutu Państwa i Prawa imienia W.M. Koreckiego  
Narodowej Akademii Nauk Ukrainy (Kijów, Ukraina)  
ORCID ID: 0009-0009-1100-5871  
vedsandra@gmail.com*

**Adnotacja.** Artykuł analizuje proces rozszerzenia praw i szans kobiet w kontekście przewyższania dyskryminacji ze względu na płeć i dyskryminacji wielokrotnej, w tym wobec kobiet z grup defaworyzowanych. W artykule przeanalizowano międzynarodowe standardy ONZ i Rady Europy w zakresie zapewnienia równych praw i szans osobom należącym do grup defaworyzowanych. Podkreślono, że ustawodawstwo krajowe nie zawiera definicji pojęcia “dyskryminacji wielokrotnej”, co komplikuje egzekwowanie przepisów antydyskryminacyjnych. Autor ujawnia różnice między terminami “grupy wrażliwe”, “grupy w niekorzystnej sytuacji” i “niekorzystna sytuacja społeczna”. Przedstawiono praktyczne przykłady wzmocnienia pozycji kobiet na poziomie społecznym, gospodarczym, społecznym i politycznym.

**Słowa kluczowe:** prawa kobiet, dyskryminacja wielokrotna, grupy defaworyzowane.

## WOMEN’S EMPOWERMENT IN THE CONTEXT OF ELIMINATION OF DISCRIMINATION

**Oleksandra Golub**

*Postgraduate Student of the V.M. Koretsky Institute of State  
and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)  
ORCID ID: 0009-0009-1100-5871  
vedsandra@gmail.com*

**Abstract.** An article is devoted to the research of women’s empowerment in the context of the elimination of gender-based discrimination and multiple discrimination, including discrimination against women from disadvantaged groups. The article analyzes the international standards of the UN and the Council of Europe in the field of ensuring equal rights and opportunities for persons belonging to groups in disadvantaged position. It is emphasized that the national legislation does not contain a definition of the concept of “multiple discrimination”, which complicates the enforcement of anti-discrimination legislation. An author researches differences between definitions of “disadvantaged groups”, “vulnerable groups” and “social disadvantage”. Practical examples of women’s empowerment are studied at social, economic, and political levels.

**Key words:** women’s rights, multiple discrimination, disadvantaged groups.

## РОЗШИРЕННЯ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК У КОНТЕКСТІ ПОДОЛАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ

**Олександра Голуб**

*аспірантка Інституту держави і права імені В.М. Корецького  
Національної академії наук України (Київ, Україна)  
ORCID ID: 0009-0009-1100-5871  
vedsandra@gmail.com*

**Анотація.** У статті досліджується процес розширення прав та можливостей жінок у контексті подолання дискримінації за ознакою статі та множинної дискримінації, у тому числі щодо жінок з груп, які перебувають у несприятливому становищі. У статті проаналізовані міжнародні стандарти ООН та Ради Європи у сфері забезпечення рівних прав та можливостей осіб, котрі належать до груп у несприятливому становищі. Наголошується на тому, що національне законодавство не містить визначення поняття «множинна дискримінація», що ускладнює правозастосування антидискримінаційного законодавства. Авторка розкриває відмінності між термінами «вразливі групи», «групи, які перебувають у несприятливому становищі» та «соціальне неблагополуччя». Наведені практичні приклади розширення прав та можливостей жінок на соціальному, економічному, громадсько-політичному рівнях.

**Ключові слова:** права жінок, множинна дискримінація, групи, які перебувають у несприятливому становищі.

**Вступ.** Проблема дискримінації за ознакою статі є досить розповсюдженою в Україні. Ситуація із нерівністю та обмеженим доступом до ресурсів особливо загострилася в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. За даними щорічного звіту «Індекс гендерного розриву», у 2022 році Україна посідає 81 місце серед 156 країн за показниками гендерного розриву (Global Gender Gap Report, 2022). Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України обумовило збільшення чисельності тих груп населення, котрі перебувають у вразливому становищі, зокрема: внутрішньо переміщених осіб, біженців, осіб з інвалідністю та ін. Війна по-різному впливає й на становище жінок та чоловіків, поглиблюючи існуючі гендерні розриви. Загострення нерівності на фоні війни спонукає до пошуку нових шляхів правового врегулювання механізмів подолання дискримінації в Україні.

Окремі аспекти забезпечення гендерної рівності у своїх працях досліджували О.Р. Дашковська, А.П. Засць, М.І. Козюбра, А.М. Колодій, Т.М. Мельник, К.Б. Левченко, Н.М. Оніщенко, О.М. Руднєва, О.В. Харитонova, Г.О. Христова, М.В. Цвік та ін.

**Метою статті** є дослідження процесу розширення прав та можливостей жінок у контексті подолання дискримінації за ознакою статі та множинної дискримінації, у тому числі щодо жінок із груп, які перебувають у несприятливому становищі.

**Виклад основного матеріалу.** Світове співтовариство на найвищому рівні визнає потребу подолання дискримінації щодо жінок. Відповідно до статті 1 Конвенції ООН з ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок «дискримінація щодо жінок» означає будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямовані на ослаблення чи зведення нанівець визнання, користування або здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі (Конвенція ООН з ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок, 1979). У Пекінській декларації, прийнятій на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок, підкреслюється необхідність розробки та здійснення за всебічною участю жінок дієвих, ефективних та взаємодоповнюючих програм, включаючи політику і програми в галузі розвитку, що враховують гендерні аспекти, і важливість спостереження за їх здійсненням на всіх рівнях, для сприяння розширенню прав і поліпшенню становища жінок (Пекінська декларація, 1995).

Національне законодавство великою мірою відображає принципи, закріплені у міжнародних актах. Так, у преамбулі Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» зазначається, що досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства здійснюється шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України (Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України, 2005).

Концептуальним підходом, закріпленим у вищезгаданому законі, є визнання необхідності забезпечення не лише рівних прав, а й рівних можливостей для обох статей. Так під «рівними правами жінок і чоловіків» мається на увазі відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі, у той же час «рівні можливості жінок і чоловіків» розглядаються як рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків.

На нашу думку, задля створення рівних можливостей для реалізації прав обох статей важливо враховувати особливості та потреби жінок і чоловіків, зважаючи на цілий комплекс ознак: вік, стан здоров'я (наприклад, наявність чи відсутність інвалідності), приналежність до національних меншин тощо. Адже особа може зазнавати дискримінації не лише за ознакою статі, але й за іншими ознаками, інакше кажучи – зазнавати множинної дискримінації.

Дослідження цього явища і його наслідків для законодавства з питань рівності є необхідним підсумком визнання того, що люди мають багатогранну особистість. Очевидно, що люди є «багатовимірними», тому їх неможливо класифікувати або визначити у відповідності з однією характеристикою. Кожна людина має стать, вік, національність тощо, проте кожен окремий аспект особистості не має бути важливішим за інші. Тому за певних умов будь-яка ознака, притаманна людині, або будь-яка комбінація таких ознак можуть послугувати підставою для дискримінації (Uccellari, 2008).

У чинному законодавстві відсутнє визначення терміну «множинна дискримінація». У проекті Закону України №0931 (прийнятий у першому читанні 16.02.2016 р.) пропонується наступне його визначення: множинна дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб зазнає дискримінації в будь-якій формі, встановленій Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», більш ніж за однією ознакою одночасно (Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації із правом Європейського Союзу): Проект Закону, 2016).

Комітет CEDAW підкреслює, що «деякі групи жінок потерпають не лише від дискримінації за ознакою статі, але й від інших видів дискримінації за ознакою расової належності, за етнічними або релігійними ознаками, за віковою, класовою ознакою, на основі інвалідності або інших факторів. Зазначені види дискримінації можуть зачіпати ці групи жінок у першу чергу або в іншому ступені, або інакшим чином, ніж чоловіків» (Правовий аналіз законодавства за CEDAW: посібник, розроблений ООН Жінки в Україні, 2019). Тож у цій статті ми хочемо акцентувати увагу, перш за все, на розширенні можливостей жінок, які перебувають у несприятливому становищі, та зазнають множинної дискримінації.

Передусім варто зупинитися на розумінні терміну «групи, які перебувають у несприятливому становищі». Європейський інститут з гендерної рівності визначає термін «групи, які перебувають у несприятливому становищі» (European Institute for Gender Equality) як групи осіб, які зазнають більшого ризику бідності, соціального відчуження, дискримінації та насильства, ніж широкі верстви населення, серед яких: етнічні меншини, мігранти, люди з інвалідністю, ізольовані літні люди, діти та інші. Вразливість до дискримінації та маргіналізації є наслідком соціальних, культурних, економічних та політичних умов, а не якості, властивої певним групам людей. Жінки, які належать до цих груп, часто піддаються множинній дискримінації та гендерно зумовленому насильству, мають обмежений доступ до захисту своїх порушених прав.

Слід звернути увагу, що у науковій та практичній літературі використовуються також терміни «вразливі групи» або ж «вразливі соціальні групи». Під терміном «вразливі групи» розуміються жінки, діти та особи, які належать або вважаються належними, до груп, які перебувають у несприятливому становищі або маргіналізовані. Уявлення про «вразливість», як притаманну жінкам рису, є стереотипним та маскує той факт, що традиційні гендерні ролі обумовлюють несприятливе становище, у якому опиняються жінки (European Institute for Gender Equality). У зв'язку із цим, на нашу думку, більш доцільно замість терміну «вразливі групи» використовувати термін «групи, які перебувають у несприятливому становищі».

Окремо слід звернути увагу також на термін «соціальне неблагополуччя». Як зазначається у Рекомендації CM/Rec (2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо доступу молодих людей із неблагополучних районів до соціальних прав, соціальне неблагополуччя слід розглядати як: «відсутність доступу до засобів, необхідних кожній людині для самостійності і незалежності; як процес, у якому окремим групам молоді або інших осіб систематично відмовляється в доступі (навмисно або через нехтування) до можливостей і / або засобів, які могли б їм дозволити повною мірою здійснювати їх соціальні права (як вони визначені в Європейській соціальній хартії), що фактично являє собою порушення прав людини. Соціальне неблагополуччя веде до втрати самостійності, життєвої мотивації, відповідальності, самоповаги і поваги оточуючих, неблагополуччя асоціюється також з відсутністю доступу до охорони здоров'я, освіти, інформації, зайнятості, адекватного фінансового забезпечення, соціального, культурного та фінансового капіталу, систем підтримки і участі» (Recommendation CM/Rec(2015)3 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights, 2015).

На сьогодні на нормативному рівні (як національному, так і міжнародному) не існує уніфікованого переліку груп, які перебувають у несприятливому становищі. На нашу думку, серед жінок, що належать до груп, які перебувають у несприятливому становищі, можливо виділити наступні категорії: жінки з інвалідністю; жінки, які належать до етнічної чи релігійної меншини; біженки та внутрішньо переміщені жінки; сільські жінки; жінки літнього віку; жінки, які перебувають у примусовому чи ранньому шлюбі; жінки, які живуть з ВІЛ/СНІД; жінки, які відбувають покарання, та інших.

У дослідженні «Насильство щодо жінок: досвід жінок, що належать до груп у несприятливому становищі», зазначається, що деякі групи жінок мають більший ризик зазнати насильства, а жінки груп, які перебувають у несприятливому становищі, часто стикаються зі специфічними проблемами. Значна кількість дискримінаційних факторів, що впливають на жінок, взаємопов'язані. Бідність, низький рівень освіти, ранні і примусові шлюби є основними факторами, що підвищують ймовірності для жінок та дівчат зазнати різних форм насильства, особливо фізичного та психологічного. Крім того, результати дослідження демонструють, що приналежність до групи меншин, біженців, внутрішньо переміщених осіб, наявність інвалідності – це фактори, які часто пов'язані з бідністю та дискримінацією і які також несуть підвищений ризик різноманітних проявів насильства (OSCE-led survey on violence against women: Experiences of disadvantaged women, 2019).

З іншого боку, за даними вищезгаданого дослідження, серед біженок, жінок з низьким рівнем освіти, жінок, які належать до етнічних чи релігійних меншин, досить поширеними є погляди щодо нормалізації домашнього насильства, нерівноправності жінки та чоловіка, «підкорення жінки чоловікові», перекладення вини за домашнє насильство на постраждалу особу, сприйняття насильства як приватного питання. Засадничі соціальні норми та погляди, укорінені бідністю та поширені серед груп, що перебувають у несприятливому становищі, сприяють гендерній нерівності та насильству над жінками. Поширеність таких норм призводить до розширення середовища гендерної нерівності, терпимості до жорстокого поводження та страху вільно проявляти себе у суспільстві.

Жінки з груп, які перебувають у несприятливому становищі, стикаються з додатковими перешкодами у доступі до різноманітних адміністративних, соціальних, юридичних та інших послуг. У деяких випадках ці перешкоди існують через страх інституційної дискримінації з боку служб та органів влади. Окрім того, жінки, що належать до груп, які перебувають у несприятливому становищі, зіштовхуються із перешкодами у реалізації своїх прав та отриманні послуг через економічні фактори, а саме економічну залежність.

У зв'язку із викладеним постає питання, яким чином можливо забезпечити рівні можливості для реалізації прав жінок, які належать до вищезгаданих груп, а також яким чином можливо посилювати та розширювати права та можливості жінок.

Дослідниця Сушамма Сахай у своїй роботі «Women and empowerment: approaches and strategies» розглядає розширення прав та можливостей жінок із груп, які перебувають у несприятливому становищі, як процес посилення потенціалу жінок, надання знань про їхні права та обов'язки, можливості доступу до інформації та її використання, можливість робити інформований вибір і трансформувати цей вибір у бажані дії

та результати, спілкуватися та взаємодіяти з іншими (Sahay, 1998). Це багатовимірний процес, що сприяє розвитку та збільшенню духовного, соціального, економічного, політичного потенціалу як окремих осіб, так і громади.

Розширення прав та можливостей жінок має п'ять складових: почуття власної гідності жінок; право мати і визначати власний вибір; право на доступ до можливостей та ресурсів; право контролювати своє власне приватне та публічне життя; здатність впливати на соціальні зміни для створення більш справедливого соціального та економічного порядку на національному та міжнародному рівнях.

Розширення прав та можливостей жінок може відбуватися на соціальному, економічному, громадсько-політичному рівнях.

1. *Розширення прав і можливостей жінок на соціальному рівні.* Розширення соціальних прав та можливостей жінок можна розуміти як процес вироблення почуття самостійності та впевненості в собі, а також як індивідуальну чи колективну діяльність, спрямовану на зміну суспільних відносин, політик та практик у соціальній сфері, які є дискримінаційними та обмежувачими. В цілому – це широка сфера практик, що спирається на принципи соціальної роботи та розвитку громади та сприяє зміцненню соціальних відносин жінки та її становища в соціальних структурах.

Розширення прав та можливостей жінок із груп, які перебувають у несприятливому становищі, у соціальній сфері, як правило, реалізується на чотирьох наступних рівнях: 1) індивідуальний рівень; 2) рівень сім'ї; 3) рівень громади; 4) рівень політики.

У сучасному світі, як і в Україні, окремі групи жінок позбавлені можливості отримувати освіту (як першу освіту, так і можливість підвищувати свій освітній рівень протягом життя). Мова йде, серед інших про представниць національних меншин (зокрема, ромської), жінок із інвалідністю, жінок із сільської місцевості, жінок із прифронтових громад та ін. Не маючи достатнього освітнього рівня такі жінки фактично позбавлені можливості захищати та відстоювати свої права.

Освіта є інструментом розвитку людини, що розширює кругозір, сприяє підвищенню добробуту та закладає підвалини для розширення прав і можливостей у інших сферах життя. Бідність та неграмотність нерозривно пов'язані між собою. Освіта надає жінкам, які належать до груп у несприятливому становищі, впевненість у собі та самодостатність, підвищує соціальну, політичну та культурну свідомість, долає стереотипи та забобони, посилює почуття емпатії та толерантності.

Знання та навички для розширення прав та можливостей жінок із груп, які перебувають у несприятливому становищі, у соціальній сфері є основою для подальшого розширення економічних та громадсько-політичних можливостей.

2. *Розширення прав і можливостей жінок на економічному рівні.* Посилюючи економічні можливості жінок держава сприяє викоріненню бідності, інклюзивному економічному зростанню та гендерній рівності. Адже жінки роблять величезний внесок в економіку країни, як підприємщиці, наймані працівниці або ж виконуючи неоплачувану домашню працю.

З іншого боку, жінки, у більшій мірі ніж чоловіки, зазнають дискримінації та бідності. Це проявляється у наступному: жінки, у більшій мірі ніж чоловіки, працюють на роботах із низькою оплатою праці та у незначній мірі обіймають керівні посади в установах чи підприємствах (так звана гендерна сегрегація ринку праці та гендерний розрив в оплаті праці), мають менший доступ до таких активів як земля, фінансові позики та кредитування, на них покладений тягар неоплачуваної домашньої праці.

У 2017 році Україна приєдналася до Декларації про торгівлю та розширення прав і можливостей жінок в економічній сфері Світової організації торгівлі, за якою взяла на себе зобов'язання: здійснювати обмін досвідом щодо правил та програм, з метою заохочення участі жінок у національних та міжнародних економічних відносинах; практик проведення гендерного аналізу торговельної політики та моніторингу їх наслідків; методів та процедур щодо збору гендерно дезагрегованих даних, методології моніторингу та оцінки, та аналізу гендерної статистики, пов'язаної з торгівлею; усунення бар'єрів для розширення прав і можливостей жінок в економічній сфері та розширення їх участі у торгівлі.

Також на даний час на розгляді у Верховній Раді України знаходяться законопроекти щодо розширення прав та можливостей жінок в економічній сфері, зокрема Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення рівних прав та можливостей громадян із представництва у наглядових радах та органах правління державних унітарних підприємств, господарських товариств та державних банків (реєстраційний №3193 від 06.03.2020) та Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення рівних можливостей у сфері праці (реєстраційний №4174 від 30 вересня 2020 року), серед іншого, має на меті доповнити Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

3. *Розширення прав і можливостей жінок на громадсько-політичному рівні.* Жінки в цілому непропорційно представлені у органах влади як на місцевому, так і на національному рівнях. За даними Міжпарламентського союзу в національних парламентах жінки складають лише 24.3% від загальної кількості парламентарів (The share of women in legislatures around the world is growing, but they are still underrepresented, 2019). Це означає, що жінки недостатньо представлені в усіх політичних процесах, часто через соціально-культурні бар'єри, відсутність підготовки та ресурсів, низького рівня життя та економічних викликів. Жінки із вразливих груп зіштовхуються зі ще більшими системними перешкодами у процесі реалізації своїх політичних прав.

Слід відзначити, що завдяки запровадженню у Виборчому кодексі України спеціальних тимчасових заходів у вигляді обов'язкових гендерних квот, ситуація із представництвом жінок у місцевих радах та у Верховній Раді України істотно змінилася. Так, станом на кінець 2020 року, представництво депутаток в обласних радах складало 28,2%, в районних – 33,7%, у радах громад з кількістю виборців понад 10 тисяч – 32,8%, у громадах із кількістю виборців до 10 тисяч – 41,6% (Звіт за результатами дослідження участі жінок в місцевих виборах, 2020). У складі Верховної Ради України відсоток народних депутаток складає 20,8%.

Проте не існує достовірної інформації щодо рівня представництва жінок, які належать до груп у несприятливому становищі, у органах місцевого самоврядування та парламенті, а обов'язкові гендерні квоти, запроваджені у Виборчому кодексі України, не направлені на підтримку окремих груп жінок.

Жіночі спільноти є важливою частиною громадянського суспільства. Шляхом самоорганізації жінки із груп, які перебувають у несприятливому становищі, можуть утворювати формальні та неформальні об'єднання, об'єднуючись з іншими членами громади, що мають спільні цінності, проблеми та інтереси, вони можуть більш ефективно впливати на реалізацію своїх прав та на життя громади.

Вкрай важливо при розробці заходів задля посилення політичної участі жінок враховувати системні перешкоди, що обмежують їх участь у процесі прийняття рішень. Мова йде про відсутність у жінок із вказаних груп широкої громадської підтримки та підтримки політичних партій, існуючі стереотипи про роль та місце жінки у суспільно-політичному житті, гендерну дискримінацію та насильство щодо жінок, часто обмежений доступ до технологій та фінансових ресурсів.

У зв'язку із цим важливо, щоб жінки (а особливо жінки, які належать до груп у несприятливому становищі) отримали можливість впливати на прийняття рішень шляхом реалізації своїх активних та пасивних виборчих прав, а також шляхом використання інструментів громадської участі.

Необхідним для успішного розширення прав та можливостей жінок, що належать до груп, які перебувають у несприятливому становищі, є також психологічний та економічний аспекти. Запорукою успішного зміцнення потенціалу жінок із вразливих груп є усвідомлення самими жінками свого впливу на власне життя, свою сім'ю та громаду, пошук власної мотивації, почуття впевненості у собі та економічна незалежність.

**Висновки.** Підсумовуючи можемо зазначити наступне. Поряд із дискримінацією за ознакою статі існує також і множинна дискримінація: ситуація, за якої особа зазнає дискримінації більше ніж за однією ознакою одночасно. Вразливість до дискримінації та маргіналізації є наслідком соціальних, культурних, економічних та політичних умов, а не якості, властивої певним групам людей.

На нашу думку, для позначення окремих груп, які зазнають більшого ризику бідності, соціального відчуження, дискримінації та насильства, ніж широкі верстви населення, слід використовувати термін «групи, які перебувають у несприятливому становищі».

До жінок з груп, які перебувають у несприятливому становищі, ми пропонуємо відносити у тому числі, але не виключно: жінок з інвалідністю; жінок, які належать до етнічної чи релігійної меншини; біженок та внутрішньо переміщених жінок; жінок з низьким рівнем освіти; сільських жінок; жінок старшого віку; жінок, які перебувають у примусовому чи ранньому шлюбі; жінок, які живуть з ВІЛ/СНІД; жінок, які відбувають покарання.

Для подолання дискримінації за ознакою статі та множинної дискримінації вказаних груп осіб держава повинна впроваджувати комплексний підхід, направлений на розширення прав та можливостей жінок на соціальному, економічному та громадсько-політичному рівнях.

#### Список використаних джерел:

1. Global Gender Gap Report, 2022. URL: <https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2022/digest>
2. Конвенція ООН з ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_207#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text)
3. Пекінська декларація, прийнята на четвертий Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_507#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text)
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 52. Ст. 561.
5. Paola Uccellari. Multiple Discrimination. How Law Can Reflect Reality. The Equal Rights Review. № 1–7. 2008–2011. URL: <https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/Multiple%20Discrimination%20How%20Law%20Can%20Reflect%20Reality.pdf>
6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації із правом Європейського Союзу). URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=66561](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66561)
7. Правовий аналіз законодавства за CEDAW: посібник, розроблений ООН Жінки в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/429/3.pdf>
8. Disadvantaged groups. European Institute for Gender Equality. URL: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1083>
9. Vulnerable groups. European Institute for Gender Equality. URL: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1429>
10. Рекомендація CM/Rec (2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо доступу молодих людей із неблагополучних районів до соціальних прав (Recommendation CM/Rec(2015)3 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights). URL: <https://rm.coe.int/168066671e>

11. OSCE-led survey on violence against women: Experiences of disadvantaged women. URL: <https://www.osce.org/VAWsurvey/publications>
12. Sahay Sushama. Women and empowerment. Approaches and strategies. Discovery publishing house. 1998. URL: [https://books.google.com.ua/books?id=trAAeQ2YpsMC&printsec=frontcover&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.ua/books?id=trAAeQ2YpsMC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
13. The share of women in legislatures around the world is growing, but they are still underrepresented. Pew Research Center. URL: <https://pewrsr.ch/2HG8UQy>
14. Звіт за результатами дослідження участі жінок в місцевих виборах. 2020. Громадянська мережа «Опора». URL: [https://www.oporaua.org/report/vybory/vyborchi-ombudsmeni/gender\\_2020](https://www.oporaua.org/report/vybory/vyborchi-ombudsmeni/gender_2020)

#### References:

1. Global Gender Gap Report. weforum.org. (2022). <https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2022/digest>
2. Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women. *Konventsiiia OON z likvidatsii usikh form dyskryminatsii shchodo zhinok*. [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_207#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text) [in Ukrainian]
3. Beijing Declaration and Platform for Action. *Pekinska deklaratsiia, pryiniata na chetvertii Vsesvitnii konferentsii zi stanovyshcha zhinok 15 veresnia 1995 roku*. [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_507#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text) [in Ukrainian]
4. On ensuring equal rights and opportunities for women and men: Law of Ukraine. (2005). *Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhyvosti zhinok i cholovikiv: Zakon Ukrainy*. [in Ukrainian]
5. Uccellari, P. (2008). Multiple Discrimination. How Law Can Reflect Reality. The Equal Rights Review. <https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/Multiple%20Discrimination%20How%20Law%20Can%20Reflect%20Reality.pdf>
6. Draft Law on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine (Regarding Harmonization of Legislation in the Field of Prevention and Counteraction of Discrimination with EU Law). *Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy (shchodo harmonizatsii zakonodavstva u sferi zapobihannia ta protydii dyskryminatsii iz pravom Yevropeiskoho Soiuzu)*. [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=66561](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66561) [in Ukrainian]
7. Legal analysis of legislation for compliance with CEDAW: a guide developed by UN Women in Ukraine. decentralization.gov.ua. (2019). *Pravovyi analiz zakonodavstva za CEDAW: posibnyk, rozroblenyi OON Zhinky v Ukraini*. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/429/3.pdf> [in Ukrainian]
8. Disadvantaged groups. European Institute for Gender Equality. <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1083>
9. Vulnerable groups. European Institute for Gender Equality. <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1429>
10. Recommendation CM/Rec(2015)3 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights). <https://rm.coe.int/168066671e>
11. OSCE-led survey on violence against women: Experiences of disadvantaged women. <https://www.osce.org/VAWsurvey/publications>
12. Sahay, S. (1998). Women and empowerment. Approaches and strategies. Discovery publishing house. [https://books.google.com.ua/books?id=trAAeQ2YpsMC&printsec=frontcover&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.ua/books?id=trAAeQ2YpsMC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
13. The share of women in legislatures around the world is growing, but they are still underrepresented. (2019). Pew Research Center. <https://pewrsr.ch/2HG8UQy>
14. Report on the results of the study of women's participation in local elections. Civil network «Опора». (2020). *Zvit za rezultatamy doslidzhennia uchasti zhinok v mistsevykh vyborakh. Hromadianska merezha «Opora»*. [https://www.oporaua.org/report/vybory/vyborchi-ombudsmeni/gender\\_2020](https://www.oporaua.org/report/vybory/vyborchi-ombudsmeni/gender_2020) [in Ukrainian]